

Max Weber államelmélete

Max Weber (1864-1920) a szociológiai államelmélet legnagyobb hatású képviselője eredetileg jogász volt, egyetemi pályafutását is mint a római jog és a kereskedelmi jog magántanára kezdte Berlinben 1891-ben, majd 1894-ben Freiburgban lesz a nemzetgazdaságtan professzora, ahol Rickerttel, a délnémet újkantiánizmus jelentős alakjával kerül kapcsolatba. 1897-ben Heidelbergben lesz az államtudományok professzora, ahol többek között G. Jellinekkel és Windelbanddal kerül baráti és munkakapcsolatba. Tevékenységét a századfordulótól kezdve a szociológiára koncentráta, és mint a szociológia klasszikus alakja vált világszerte ismertté és elismertté. Szociológiai munkásságában jelentős helyet foglalnak el az állam, a politika és a jog kérdései. Fő művének az első kiadásban 1922-ben megjelent *Gazdaság és társadalom* tekinthető. Témánk szempontjából még különösen jelentősek azok az írásai, amelyekben 1916-tól kezdődően Németország jövődi politikai berendezkedésével foglalkozott.

Politikailag a freiburgi évekig konzervatív beállítottságú, freiburgi székfoglaló előadásában még Bismarckot dicséri, a következő években jelentős változás, liberális lesz. Többször is gondolt arra, hogy az egyetemi pálya helyett a hivatásos politikust választja, de ezt egészségi okok miatt föladta. 1918-ban a baloldali liberális DDP egyik alapítója. 1919-ben megkísérli a hivatásos politikai pályára lépést, de ez nem sikerült. Szakértője volt a versaillesi béke delegációnak és a weimari alkotmányt előkészítő bizottságnak. Kurt Lenk szerint azt kísérte meg, hogy „a klasszikus liberalizmus politikai célkitűzéseit a modern tömegdemokrácia időközben kialakult föltételei között megmentse”. (Idézi Waldrich *Der Staat*, 1973 31. old.)

Munkásságának filozófiai háttérét elsősorban az újkanti filozófia délnémet változata képezte. Weber egyaránt elutasította a történelmi materializmust és a historizmust, amelyik abból indult ki, hogy a történelmi folyamatból a tények megértése és átgondolása révén a történész számára föltárulhat a világtörténelem objektív értelme. A világtörténelem nem lehet előrehaladó tapasztalati tudással megragadni. (Max Weber *Kritische Studien auf dem Gebiet der kulturwissenschaftlichen Logik* WL 237.) Hasonlóképpen tarthatatlannak tartja a történelmi materializmust mint világnézetet vagy mint a történelmi valóság kauzális magyarázatának generális közös nevezőjét, mivel a gazdaság szupremáciája tudományosan nem igazolható. (Max Weber *Tanulmányok*, Osiris 1998. 27. s köv. old.) A marxizmust csak annyiban akceptálja, hogy vizsgálni kell a társadalmi jelenségek gazdasági föltételezettségét.

A bírált fölfogásokkal szemben sajátos társadalomtudományi módszert dolgozott ki. Témánk szempontjából Weber jelentős és terjedelmes tudományelméleti-módszertani munkásságának három elemére föltétlenül utalnunk kell, ezek röviden: a szociológia mint a társadalmi cselekvés tana, a szociológia mint értékmentes empirikus tudomány, az ideáltípus mint a szociológiai vizsgálódás sajátos eszköze.

Weber az emberi viselkedésformákból indult ki, azokra a kategóriákra kérdezett rá, amelyek alá rendezhetők a viselkedésformák, hogy szisztematikusan megragadja azokat a lehetőségeket, amelyekben az emberi magatartás végbemehet. Weber a szociológiát mint a társadalmi cselekvés tanát fogta föl: „A szociológia (e fölöttebb sokjelentésű szó általunk használt értelmében) az a tudomány, amely a társadalmi cselekvés megértésére, és ezen keresztül a cselekvés menetének és hatásainak oksági magyarázatára törekszik. (...) Társadalmi cselekvésnek az olyan viselkedést nevezzük, amely a cselekvő vagy a cselekvők által szándékolt értelme szerint mások viselkedésére van vonatkoztatva, és menetében mások viselkedéséhez igazodik.” (*Gazdaság és társadalom* 1. KJK, 1987, 37-

38. old.) A társadalmi cselekvésnek Weber négy típusát különbözteti meg: a célracionális, az értékracionális, a tradicionális és az indulati cselekvést. Ezekből az elemzéseiből adódó ismeretekből vezette le az állami és jogi rendre vonatkozó következtetéseit is. Noha Weber tisztában volt a tradicionális és az indulati cselekvés jelentőségével, államelméletét elsősorban a célracionális és az értékracionális cselekvések elemzésére alapozta.

A társadalomtudomány Weber számára empirikus szaktudomány, amelynek mint tapasztalati tudománynak sohasem lehet a feladata, hogy „kötelező normákat vagy eszményeket közvetítsen.” (Max Weber Tanulmányok, Osiris 1998. 9 old.) A tudománynak arra kell törekednie, hogy általánosan érvényes ténymegállapításokhoz jusson. Weber a társadalomtudományok értékmentességének az álláspontján van. Ennek részleteire, az értékítéleteknek a tudományban játszott szerepére itt nem térünk ki, arról a Jogi alaptanban már részletesen volt szó.

Az ideáltípus módszertani jelentősége abból következik, hogy Weber tudományos koncepciója számára – az előbbi idézetből is kitűnően – módszertanilag alapvető jelentőségű a “megértés”. kategóriája. A tudománynak az a feladata, hogy az adott valóságot kategóriák segítségével gondolatilag rendezze. A tudományos megértést az ideáltípusok teszik lehetővé. Ideáltípusok Max Weber értelmében azok a fogalmak, amelyekben rendezve (ordnend) összefoglaltatnak azok az elemek, amelyek meghatározott szociális jelenségek tekintetében empirikusan tipikusak. Weber az “ideáltípus” strukturáját a következőképpen határozza meg: “Ez a gondolati kép a történeti élet meghatározott vonatkozásait és folyamatait az elgondolt összefüggések önmagában ellentmondásmentes kozmoszává egyesíti. Tartalmát tekintve ez a konstrukció utópia jellegű, ami a valóság meghatározott elemeinek gondolati felfokozásával jött létre. Az élet empirikus tényeihez való viszonya csupán annyi, hogy ha a valóságban valamilyen mértékben megállapítást nyer vagy feltételezhető az ebben a konstrukcióban elvontan ábrázolt összefüggésfajták (...) megléte, akkor pragmatikusan a magunk számára egy ideáltípusban szemléltethetjük s tehetjük érthetővé ennek az összefüggésnek a sajátosságát. Ez a lehetőség mind heurisztikusan, mind pedig a bemutatásban értékes, sőt nélkülözhetetlen is lehet. A kutatás szempontjából az ideáltípus fogalom a hozzárendelő ítélet iskolája: nem “hipotézis”, de irányt kíván mutatni a hipotézisalkotásnak. Nem a valóság bemutatása, de egyértelmű kifejezési eszközöket kíván kölcsönözni a bemutatásnak. (...) Mégpedig egyetlen vagy néhány szempontot egyoldalúan felerősítve és az ezekhez az egyoldalúan kitéüntetett szempontokhoz illeszkedő – szétszórtan és elkülönülten, hol többé, hol kevésbé, hol meg egyáltalán nem meglévő – egyes jelenségek sokaságát önmagában egységes gondolati képpé egyesítve. Ez a gondolati kép a maga fogalmi tisztaságában a valóságban empirikusan sehol sem lelhető fel, utópia; s a történeti munkának az lesz a feladata, hogy minden egyes esetben állapítsa meg, milyen távol vagy milyen közel van a valóság ehhez az eszményképhez” (Max Weber Tanulmányok, Osiris 1998. 47-48. old.) Az ideáltípus Webernél logikai-elemző, és nem értékelő kategória, a valóság jelenségeinek összehasonlítására és nem értékelésére szolgál. “A mi értelmünkben vett “ideáltípus”, hogy még egyszer leszögezzük, az értékelő megítéléssel szemben tökéletesen közömbös, a merőben logikai tökéletességen kívül semmi köze semmiféle más “tökéletességhez”. A bordélyházaknak ugyanúgy vannak ideáltípusai, mint a vallásoknak.” (Max Weber Tanulmányok, Osiris 1998.56. old.)

Weber államelméletének, politikai és jogszociológiájának alapvető kiinduló fogalma az

uralom (Herrschaft) kategóriája. (Weber jogszociológiájára itt nem térhetünk ki, erről lásd Kulcsár Kálmán *Jogszociológia, Kulturtrade, Bpest 1997 49-53.*) Az uralom fogalmához Weber a társadalmi cselekvés elemzése, a társadalmi kapcsolatok tipizálása során jut el, a rend (Ordnung), a szervezet (Verband), üzem (Betrieb), egyesület (Verein), intézmény (Anstalt) és hatalom (Macht) kategóriáin keresztül. A hatalom Weber értelmezésében szociológiai szempontból amorf fogalom, minden olyan esetben hatalomról beszélünk, ha egy társadalmi kapcsolaton belül van rá esély, hogy valaki saját akaratát ellenszegülés ellenére is keresztülvigye, függetlenül attól, hogy min alapul ez az esély. Ezzel szemben az uralom szociológiai fogalmának pontosabbnak kell lennie: uralom szociológiai szempontból csakis azt jelentheti, hogy egy parancs várhatóan engedelmisséggel fog találkozni. (G és T 1987 77.) Waldrich értékelése szerint Weber államdefiníciójának centrumában egészében a reálpolitika értelmében vett hatalomfogalom áll. (Waldrich, *Der Staat*, 31. old.)

Az engedelmisség nem azonos kényszer pusztá eltűrésével, ezért „bizonyos minimális engedelmeskedni akarás ... minden igazi uralmi viszonyhoz hozzátartozik.” Az uralmi viszony másik fontos eleme, hogy “a sok ember fölött gyakorolt uralomnak rendszerint (nem föltétlenül mindig) szüksége van egy külön csoportra, (...) azaz (rendszerint) valós lehetősége kell hogy legyen annak, hogy [az úrnak] olyan – megbízhatóan engedelmeskedő – emberek álljanak a rendelkezésére, akiknek cselekvése külön az uralmat gyakorlók általános rendeleteinek és konkrét parancsainak végrehajtására irányul. Ennek az igazgatási csoportnak az úrral (vagy az urakkal) szembeni engedelmissége” különböző motívumokon alapulhat. Ezekhez a motívumokhoz rendszerint egy további mozzanat csatlakozik: az uralom legitimitásába vetett hit” és az úr részéről ezzel összefüggő legitimitás-igény. “Attól függően azonban, hogy az illető uralom milyen fajta legitimitásra tart igényt, alapvetően különböző típusú lesz az engedelmisség, valamint az ennek biztosítására hivatott igazgatási csoport. Továbbá alapvetően különbözni fog az uralom gyakorlásának jellege. Ezzel együtt viszont különbözni fog hatása is. Ezért célszerű az uralom fajtáit a rájuk jellemző legitimitásigény szerint megkülönböztetni.” (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987 221-222. old.) Ezen az alapon Weber az uralomnak három ideáltípusát különbözteti meg, a racionális-legális, a tradicionális és a karizmatikus uralmat. (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987 224. old.)

Weber uralom-tipológiáját és legitimitás elméletét részletesen tárgyalja Zsidai Ágnes, (Legitimitás és legitimáció, elektronikus tananyag) így arra nem térünk ki. Az összefüggések miatt azonban annyit ki kell emelnünk, hogy Weber uralom-szociológiájának két lényeges eleme az empirikus legitimitás és legitimitás-igény, valamint az uralomnak az úr-végrehajtó testület-uralomnak alávetettek hármasságával jellemzett struktúrája. Ehhez harmadik elemként kapcsolódik az uralmi rend érvényesítésének sajátos eszköze. Ezen az alapon különbözteti meg Weber a politikai szervezetet: „az uralmi szervezetet akkor és annyiban nevezzük politikai szervezetnek, ha és amennyiben rendjének érvényességét egy megadható földrajzi területen belül az biztosítja, hogy az ügyeket igazgató csoport folytonosan fizikai kényszert alkalmaz, és fizikai kényszer alkalmazásával fenyeget.” Az államot a politikai szervezet sajátos fajtájának tekinti, amelyik üzemként működő politikai intézményként legitim fizikai kényszert eredményesen alkalmaz. (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987 77-78. old.) Az üzem itt a célracionálitást és a folyamatos működést fejezi ki: „az üzem meghatározott fajtájú folyamatos cselekvés valamilyen cél érdekében”; az intézmény pedig a rend kényszer- és átfogó jellegét, relatív univerzalitását: „az intézmény olyan szervezet, amelynek tételesen lefektett rendjét egy megadható működési területen belül minden

meghatározott jegyek alapján alapján megadható cselekvésre (viszonylag) sikeresen rákényszerítik; az intézmény rendje mindenkivel szemben érvényesülni kíván; az intézmények rendje tehát egészen sajátos értelemben kikényszerített rend.” (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987 76. old.)

Weber államelméletét uralom-tipológiája alapozza meg. Úgy véli, hogy „az állam teljes kibontakozása mindenképpen a modern időkre jellemző, az állam fogalmát ajánlatos a az állam modern típusával összhangban, de mégis változó, tartalmi céloknak megfelelően – tehát elvonatkoztatva attól, amilyenek, éppen most tapasztaljuk – definiálni.” (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987 79. old.) Az állam fogalmi meghatározása és történetisége szempontjából döntő fontosságú kérdésben Weber tehát úgy foglal állást, hogy az állam fogalmát a kapitalizmust megelőző premodern civilizációk politikai berendezkedésére is alkalmazhatónak tartja, ugyanakkor nagyon is fontosnak tartja a premodern és a modern állam közötti különbségeket. Ugyanakkor az állam általános és a modern állam különös fogalmát határozottan nem különbözteti meg, ami esetenként félreértelmezésekre az lehetőséget. Ezért munkásságában jelentős helyet foglalnak el a modern – racionálisnak nevezett és jellemzett – állam és jog kialakulását vizsgáló elemzései. A modern racionális állam és jog kialakulását a modern kapitalizmus kialakulásával összefüggésben ábrázolja. (A modern jelző itt arra utal, hogy Weber szerint sajátos kapitalizmusról az ókorban is beszélhetünk.) A modern kapitalizmust „mint a (formálisan) szabad munka racionális-kapitalista szervezetét” jellemzi, (A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme Gondolat, Bpest 1982. 15. old.) és lényeges tulajdonságának tekinti a rentabilitásra törekvő kalkulációt. Ez kiszámíthatóságot jelent, ami egyrészt kiszámítható, racionális jogot és igazgatást igényel, másrészt azok kialakulását elő is segíti. A modern kapitalizmus kialakulásában Weber a gazdasági tényezők mellett jelentős szerepet tulajdonít többek között a római jognak, az abszolutizmus merkantilista gazdaságpolitikájának, a polgárság törekvéseinek és különösen a protestantizmusnak, főleg a kálvinizmusnak. Ezeket a gondolatait elsősorban a Gazdaság és társadalom IX. fejezetében (Az uralom szociológiája. A racionális állam keletkezése) és A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme c. művében (Gondolat, Bpest 1982.) fejtette ki.

A modern állam fogalmi meghatározása során Weber abból indul ki, hogy az a legális uralom ideáltípusának felel meg, abban az uralom gyakorlását csak a fönnálló jogrend legitimálja, az uralmat csak egy tárgyilag racionálisan körülhatárolt illetékesség keretei között szabad gyakorolni. (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987:226. old.) A legális uralom legtisztább formájában bürokratikus igazgatási apparátussal rendelkezik. Ezért a modern államot az állam már jelzett sajátosságain – uralmi szervezet, a rend területi érvényessége, fizikai erőszak eredményes alkalmazása, üzemenként működés, intézmény-jelleg – túl a bürokratikus igazgatási apparátus jellemzi. Ennek sajátosságait részletesen ábrázolja, (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987:226-232. old.) amire itt nem térünk ki, mivel azt a jogi oktatás során több tantárgy is tárgyalja. (Vö. Szilágyi Péter Jogi alaptan 2011 40-41. és 208-209. old.) Lényeges viszont annak kiemelése, hogy Weber szerint a bürokratikus igazgatás szaktudása, fegyelme és iskolázottsága révén a leghatékonyabb igazgatási forma, egyedül az biztosítja a kalkulálhatóságot és a racionalitást: „a tisztán bürokratikus igazgatás – tehát az írásos ügyvitelen és egyszemélyi vezetésen alapuló, monokratikus-bürokratikus igazgatás – pontosság, állandóság, fegyelem, szilárdság és megbízhatóság tekintetében – tehát a tekintetben, hogy mind az úr, mind az érdekeltek számára kiszámítható – továbbá a tevékenység intenzív és extenzív mivolta, valamint a mindenféle feladatra való egyetemes alkalmazhatóság tekintetében tisztán technikai

szempontból a lehető legnagyobb tökélyre fejleszthető, vagyis – amit mindez jelent – a formálisan legracionálisabb válfaja az uralom gyakorlásának.” (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987:230. old.)

A modern állam szakszerű bürokratikus igazgatása igazgatástechnikai szempontból föltétlenül előnyös, a politikai vezetés vonatkozásában azonban sajátos problémákhoz vezet. Politikai vezetésre ugyanis a szakhivatalnok alkalmatlan, mivel neki a törvények szerinti kötelezettségét kell teljesítenie, azért visel felelősséget; a politikusnak ezzel szemben személyes döntést kell hoznia, amiért felelősséggel tartozik. Ennek a szempontnak a figyelmen kívül hagyása egyrészt azt eredményezheti, hogy a reális döntés a politikai vezetők kezéből a bürokratikus apparátus kezébe kerül át, másrészt pedig a vezetők kiválasztása során a hivatalnoki erények háttérbe szoríthatják a politikai vezetői képességeket. Ezek a problémák Weber számára különösen az I. világháború végén váltak nyilvánvalóvá, azokat elsősorban 1917-1919 közötti politikai írásaiban elemezte, amire még visszatérünk.

Weber államelméletének további – egyébként többek által bírált – jellemzője, hogy az államot nem tartotta célján keresztül meghatározhatónak, hanem kizárólag sajátos eszközei által. Szerinte ugyanis “egy politikai szervezetet nem lehet – még az “államot” sem lehet – a szervezeti cselekvés céljainak megadásával definiálni. A táplálékról való gondoskodástól a művészetpártolásig nincs olyan cél, amelyet politikai szervezetek alkalomadtán ne követtek volna. De olyan cél sincs – a személyes biztonság garantálásától a jogszolgáltatásig – amelyet minden politikai szervezet követett volna. Ennélfogva egy szervezet “politikai” jellegét csakis annak a – bizonyos körülmények között öncéllá terebélyesedő – eszköznek a segítségével lehet definiálni, amely ugyan nem csak a politikai szervezet sajátja, de amely kétségtelenül jellemző rá és – mint a politika szervezet lényegéhez tartozó – nélkülözhetetlen: ti. az erőszak eszközének segítségével.” (Max Weber Tanulmányok, Osiris 1998. 156-157. old.) Ebből következően a modern állam lényeges ismérve a fizikai erőszak legitim alkalmazásának a monopóliuma és az azzal való fenyegetés sikeres alkalmazása.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy Weber ebben a kérdésben nem fogalmaz ilyen egyértelműen, a legitim erőszak-alkalmazás monopóliumát hol az állam, hol pedig a modern állam sajátosságaként említi. Az előbbire példa: “az üzemként működő politikai intézményt államnak nevezzük, ha és amennyiben igazgatási csoportja a rend érvényre juttatásában eredményesen alkalmazza a legitim fizikai kényszer monopóliumát.” (Gazdaság és társadalom 1. KJK 1987 78. old.); az utóbbira: “A múltban a nemzetségtől kezdve a legkülönbözőbb szervezetek tekintették teljesen normális eszköznek a fizikai erőszakot. Ma viszont azt kell mondanunk, hogy állam az az emberi közösség, amely egy bizonyos területen belül - lévén a „terület” ismérveinek egyike - a *legitim fizikai erőszak monopóliumára* (sikerrel) tart igényt. A jelenkor sajátossága ugyanis az, hogy bármely más szervezetnek vagy személynek a fizikai erőszakhoz való jogát csak annyiban ismerik el, amennyiben az állam a maga részéről engedélyezi alkalmazását: az állam számít az erőszakhoz való „jog” egyedüli forrásának.” (Max Weber Tanulmányok, Osiris 1998.157. old.) Ez a többféleképpen való értelmezhetőség Webernek abból a módszeréből adódik, hogy a modern állam fogalmát mint az állam ideáltípusát, és nem mint az általánoshoz képest különös fogalmat kezeli. Álláspontunk szerint – Weber 1919-es megfogalmazásának megfelelően – a legitim erőszak-alkalmazás monopóliuma csak a modern államnak a jellemzője, annak lehetősége viszont minden államnak sajátja: „Az állam - éppúgy, mint a történetileg korábbi politikai szervezetek - emberek közti, a legitim (vagyis legitimnek tekintett) erőszak eszközére támaszkodó, *uralmi* viszony.” (Max Weber Tanulmányok, Osiris 1998.158. old.).

A modern bürokratikus igazgatási testület súlyából adódó diszfunkcionális következmények kezelése érdekében, hogy az államot ilyen körülmények között is politikailag hatékonyan lehessen vezetni és a bürokráciát ellenőrizni, Weber sajátos struktúrájú kormányzati rendszert tart szükségesnek. A specializált hivatalnoki kar irányítására és ellenőrzésére Weber szerint sem a szocialista, sem a monarchikus kormányzati rendszer nem alkalmas.

Az egyedüli politikai erő, amelyik a bürokráciával szemben képes ellensúlyt alkotni, az Weber számára a parlamentarizmus, mert a parlamenti politikusok mint hivatásos politikusok képesek a szakhivatalnokok számára politikailag megalapozott célkitűzéseket tételni.

Ehhez valódi parlamentarizmusra, széles hatáskörrel rendelkező és hatékony parlamentre van szükség, amelynek a politikai tevékenysége nem korlátozódik a költségvetés elfogadására és a törvényhozásban való közreműködésre, mint a bismarckivilmosi alkotmányos monarchiában, hanem döntő szerepe van a politikai vezetők kiválasztásában is. (Parlament und Regierung im neugeordneten Deutschland, 1918. május In: Weber Gesammelte politische Schriften 306-443.)

A német államrend jövőjének kérdése Weber számára: hogyan tegyük a parlamentet képesé a hatalomra? A válasz: egy alkalmas hivatásos parlament kifejlesztésével. A parlamentnek a szilárd, munkaképes pártszervezetek és politikai vezetők /vezérek (Führer) feszültségének terében (Spannungsfeld) kell állnia. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a pártok vezéreinek siker esetén kilátásuk kell hogy legyen arra, hogy megszerzik a kormányzati hatalmat és az azzal járó felelősséget, másrészt pedig a pártoknak maguknak is szilárd igazgatási apparátussal rendelkező előkészítő és végrehajtó szervezeteknek, mintegy politikai bürokráciának kell lenniük.

Egészében véve Weber egy olyan parlamentáris demokrácia kialakítását tartotta szükségesnek, amelyben a politikai vezetés és egy jól illeszkedő, racionális igazgatási szervezet úgy vannak egymáshoz hozzárendelve, hogy egyidejűleg biztosított a stabil belső rend és az államszervezet (Staatswesen) aktív politikai alakítása. A parlament összetétele, a birodalmi elnök (jog)állása /pozíciója (Stellung) és a bürokratikus igazgatás kontinuitása alkotják szerinte azokat a sarokköveket, amelyek ilyen biztosítékot a leginkább képesek nyújtani: (Az itt következő összefoglalás Ilse Staff Lehren vom Staat 1981, 328-329. old. alapján.)

- A parlament összetételét a politikai pártok határozzák meg, amelyek szilárd szervezet és igazgatási apparátus által folyamatos pártmunkát tudnak végezni. Plebiszcitáriusan választott politikai vezetők felelősek a politikai impulzusokért /kezdemenyezésekért és azok érvényesítéséért. A kabinetnek ezekből a politikai vezetők közül kell állniuk, amennyiben azok a parlamenti munkában beváltak.
- A parlament vezeti a kormányzás ügyeit. Hogy a kabinetben kényszerűen föllépő pártérdekek ne jussanak túlzott hatalomhoz, Weber nép által közvetlenül választott birodalmi elnököt javasol, akinek nem csak formális reprezentatív funkciói kell hogy legyenek. „Egy meghatározott pártkonstellációban és koalícióban a parlament által választott elnök ennek a politikai konstellációnak az eltolódásával politikai halott. Egy nép által választott elnök mint a végrehajtó hatalomnak és a hivatalpatronáznak a feje, és eventúálsan mint a felfüggesztő vétónak és a nép megkérdezése jogának a birtokosa az igazi demokrácia palládiuma (védelmezője), ami nem klikkeknek való hatalom nélküli árubabocsátást, hanem a magunk választotta vezetőknek való alárendelést jelent.” (Der Reichspräsident, eredetileg 1919 február, In: Weber Gesammelte politische Schriften 501. old.)

- **A bürokrácia szakhivatalnokaival hivatali kötelességei teljesítésével felelős a közigazgatás folyamatosságáért. A parlament hivatásos politikusokból való összetételével ellensúlyt képez a bürokráciával szemben, mert a parlamenti munka olyan új politikai szempontokat képes érvényesíteni, amelyeket a bürokratikus államigazgatás merevsége hátráltathat.**

Fölhasznált irodalom:

J. Dobretsberger: Weber, Max In Staatslexikon der Görres Gesellschaft 5. Aufl. Bd. V. 1113-1116,

Friedrich H. Tenbruck/ Gerhard Stavenhagen / Johannes Winckelmann: Max Weber In Staatslexikon der Görres Gesellschaft 6. Aufl.

Staff, Ilse Lehren vom Staat 1981 306-329. old.

Waldrich Hans–Peter Die Geschichte des deutschen Staatsbegriff In: Der Staat. Das deutsche Staatsdenken seit dem 18. Jh. Ausgewählte Quellen. Geschichte und Staat Bd. 141/142. München–Wien 1973.